Число 8, рік видання I. 6 грудня 1925 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

†

ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖИЙ

НАУМ НИКОНІВ

бувший командуючий резервовими і місцевими військами Армії У. Н. Р.,

спочив на віки вночі 7-го листопада в українській станиці коло м. Каліша.

З глибоким жалем редакція «Тризуба» повідомляє все громадянство українське про цю нову гірку втрату смерть вірного до кінця сина рідної землі і заслуженого, сміливого й непохитного борця за визволення України.

Париж, неділя, 6 грудня 1925 року.

6 грудня... Єсть дні, коли, не зважаючи на все, що ми пережили й переживаємо, мимоволі спогад наш звертається до минулого, звертається на те, що б, віддавши шану вчинкам, що на них позначилася тверда воля України здобути всякою ціною собі свободу і збудувати своє життя в своїй хаті, у ньому зачерпнути сили живої на майбутнє. Єсть дати, які увійшли вже до історії... Такою датою є безперечно і день 6-го грудня 1919 року, початок Зімового походу.

6 грудня 1919 року... Глибока осінь, гекатомби тифу, що косив без жалю цвіт нашого народу, вороги — звідусіль, допомоги — нізвідки, брак усього, і нарешті Любар... Ніби все рушилося...

Але як криця з кременю креше тільки гискри, так нещастя з сильних духом викресало тільки нові зусилля героїчні. В надзвичайно тяжких, трагичних умовах не залишило работи своєї наше правительство. Знову пішла в бій наша армія, і через нелюдські труди зімового походу зберегла себе для держави. Зберегла на те, щоб пройшовши в запіллі ворога з боями мало не всім Правобережжам, побувавши за Дніпром, весною об'єднавшись з славетними 3-ою «Залізною» та 6-ою «Січовою» дивізіями, далі продовжувати знову боротьбу за визволення рідного краю під старим прапором, окуреним пороховим димом, окропленим святою кров'ю за Україну, змитим дощами, вибіленим вітрами, що за нього билися й умірали, прапором У. Н. Р.

Ми не спинятимемося на історичнім значінні Зімового походу, на стратегичній його оцінці. Ми хочемо сьогодня, оддавши належне подвигові лицарів Залізного Хреста, підкреслити вагу традиції бойової в психології молодої армії, що пішла слідами своїх славних предків, значіння традиції боротьби для майбутнього.

Вічная пам'ять — полеглим, слава — живим!

Не зламали сили духу борців мороз і сніг, недостачі, хвороби й труди бойовиї Зімового походу. Не зламають їх, певні ми, — і злидні на чужині, праця тяжка, повсякденна, туга за рідним краєм. Хто на коні, той і під конем. Ісьогодня ми знаємо своє: «перебули пригодоньку, перебудем другу».

І сьогодня повинні ми глибоко розуміти одне — боротьба не скінчилася, міняються тільки методи, засоби її. Боротьба не скінчилася і довго ще не скінчиться. А в їй перемогають міцні духом, сильні нервами, об'єдані одніэю ідеею, свідомі своєї мети, вірні до кінця своїй присязі, організовані в одну силу...

І нехай сьогодня всюди—в Парижі, у Варшаві і Каліші, Празі і Подебрадах, Букарешті і Брашові, всюди, де роскиданік олишні і майбутні борці за волю України, нехай сьогодня всюди — в шкільниій авдиторії і за фабричним верстатом, в глибокій шахті і темному лісі, на закинутій серед чужих ланів фермі, всюди, де є жива душа українська, звучить одне — старе, од прадідів нам завіщане:

«Або добути, або дома не бути».

ОБОРОНА НАШИХ ПІВНІЧНИХ КОРДОНІВ.

II.

Перша наука це та, що сумний стан оборони свої держави після 1870 р. Франція змогла так перевернути і так блискуче його удосконалити лише тому, що в с я н а ц і я на протязі довгого часу жила одною спільною думкою про небезпеку зі сходу. Вся увага, вся енергія і всі засоби держави було скеровано в одному напрямі — на схід.

Теж саме і ми повинні вирішити, — в якому напрямі повинна бути скерована організація оборони нашої держави, себ-то ми повинні перш за все усвідомити собі: хто есть нашим найголовнійшим ворогом, що загрожує найживотнішим інтересам держави, хто може бути з нами в добросусідських і навіть союзних стосунках.

Наша держава, що на підставі Переяславської угоди, прийняла протекторат російських царів, заховуючи свою суверенність, — повільно на протязі більш 100 років, втратила відзнаки своеї суверенности (своє законодавство, військо, дипломатію, суд, адміністрацію, фінанси і т. и.)

Шляхом з одного боку надзвичайно зручної політики, з другого боку безоглядности, використуючи всі обставини, що були вислідом попередніх бурхливих подій, Москва позбавила Україну суверенних прав і довела до того, що вже в другій половині 18 сторічча Україна стала звичайною складовою частиною Росії і була такою на протязі коло 150 років. І тільки після приборкання України, Москва змогла остаточно розправитись з Польщею і взагалі твердо стати на шлях світової великодержавної політики. Москва, здаючи собі добре справу з того, що таке для неї Україна, вживала всіх заходів, щоб остаточно знищити окремішність української нації навіть в культурно-національному відношенні. Під тяжкою рукою дореволюційного режиму здавалось з поверхні, що дійсно вже нема української нації і урядово кожний українець вважався за росіянина. Психологічно кожний росіянин звик до цієї думки і Полтавщину, напр, вважав такоюж «ісконі» російською землею, як свою Московську губернію.

Потрібний був страшний вибух революції, щоб все живе, що до цього часу придушене крилося, виявило свое істнування. Українська нація заховалася в народніх масах і вже з половини 19 сторічча подавала ознаки життя не тільки в літературі, музиці, пісні і театрі, а

навіть і в політичному відношенні, не дивлячись на страшенний режим Кирило-Методіевське Братство, Драгоманів, Тарасовці, Революційна Українська Партія, Туп (т-во українських поступовців), українські громади в перших двох Думах і т. и. З вибухом же революції українська нація відновила свої державні традиції і форми Української Народньої Республіки. Цей факт був остільки незрозумілим і несподіваним для росіян, що на погляд кожного з них він вважався актом зради великій Росії, а кожний українець (в уяві росіянина — такий же росіянин), що брав участь в українському національному русі, був лише зрадником.

От чому, не тільки монархичні політичні російські угрупования, але навіть й демократичні, не можуть погодитись і визнати одного з головнійших наслідків революції: велика Росія належить вже історії, яка не повторюється. Таке психологічне успособлення росіян без винятку має наслідком те, що з повстанням Української Держави не скоро помириться росіянин, бо в його підсвідомості глибоко і міцно ще сидять великодержавні ілюзії, ілюзії єдиного «рускаво» народа від Білого до Чорного моря. Для нас же повстання Української Держави єсть разом з тим і початком боротьби во ім'я захисту її проти півночі. Це есть завдання першорядної ваги, з яким ніщо не може порівнятися. Щасливо виконати це завдання ми зможемо лише тоді, коли всі свої сили, всю свою енергію скеруємо в північному напрямі. «Чолом проти півночі» — от гасло, яке мусить бути провідним в цілій нашій будівничій державній роботі, з окрема в організації оборони Держави. Тільки з цього погляду нам треба в першу чергу розглянути й установити свої стосунки з иншими сусідами...

В наших стосунках з Польщею, в минулому знаходимо багато повчаючих аналогій на сьогодняшній і завтрашній дні. На підставі цих аналогій можемо бути певні в тому, що боротьба між Україною і Польщею поставила би Москву в стан третього радіючого, що загарбав би по черзі обох соперників, як це вже було. Нема жадного сумніву в тому, що першим загарбаним буде Україна, як уже це й було в минулому, і таким чином здійснення нашого національного ідеалу відсунеться на де-який час та вимагатиме ще боротьби і нових жертв від української нації. Але факт загарбання України тяжко відіб'ється і на долі Польщі. Коли Україна впаде до рук Москви, то якою облудою єсть сподіванка де-яких кол в Польші на утримання сучасного стану посідання! З'єднання «всього російського народу» (українська і біпоруська нації в уяві росіян єсть не більше як російськими племенами) буде остільки популярним гаслом в Росії, що першим наслідком приєднання України буде намір повернути колишні «ісконі» російські землі. Події після Андрусовського миру суть яскравою ілюстрацією до цього. Яке ж буде становище урізаної Польщі між двома сильними сусідами — східнім і західнім? Чи не появиться тоді спокуса у цих сусідів повторити чин Катерини, чи не повстане тоді у Польщі, як що і пощастить їй як державі ще вдержатися який час, конечність вибірати собі протектора між тими двома сусідами, як це вже мало місце в минулому? От до яких сумних наслідків для України і Польщі може

довести боротьба між українською і польською націями. Цю боротьбу инакше, як погибельною для обох, ми назвати не можемо.

Цілком инші перспективи утворюються при тісному і дружному сусідстві цих націй. Оборонний союз з Польщею забезпечує Україні найкращі шанси в боротьбі «чолом проти півночі»; Польщу ж він не тільки забезпечить від намальованих вище сумних переспектив, а дасть можливість бути поважним чинником на Сході Европи.

Сьогодня з сумом приходиться спостерігати польсько-українські стосунки і побоюватись, що дуже тяжко вони зможуть відбитись в майбутньому і пошкодити спільним інтересам обох народів. Сучасна дійсність в Польщі ставить тому великі перешкоди. Але ж повинні керуючі кола Польщі задуматися над завтрашнім днем, і тим, що він несе їхній державі. Задуматися і заздалегідь знайти шляхи до порозуміння з своїм найближчим сусідом зі сходу — українським народом.

Хочеться вірити, що для обох націй не пропадуть даремно повчаючі приклади з минулого, та почуття самозахования візьме гору і допоможе з доброї волі полагодити свої стосунки во ім'я забезпечення своїх найживотніших інтересів від спільного ворога.

Теж саме заставляє думати про те, щоб усталити добрі стосунки з Румунією і таким чином цілком забезпечити своє західне крило.

Усталення як найкращих стосунків з Турцією має для нас величезне значіння, бо тим самим ми забезпечили би свій тил і комунікацію зі всім світом, ставлючи чоло проти півночі. Для Турції ж перш за все далеко безпечніше мати сусідом Україну, ніж велику Росію, що вважає одним зі своїх історичних завдань, що логично приводить до окупації прибрежжа та утворення з Чорного моря — «внутрішнього моря Росії», стати твердою ногою в Босфорській і Дарданельській протоках. Трудно передбачати які будь утруднення до як найкращих стосунків наших з Турцією..

Вже цілком нема перешкод до приязні з державами Кавказського союзу і все говорить лише як за найкращі стосунки між ним і Україною. Для нас не мале значіння матиме справа забезпечення східнього крила обороним союзом з такою поважною силою як Кавказкі держави, що матимуть коло 15 міл. населення.

В інтересах забезпечення нашого східнього крила українська дипломатія повинна стреміти до того, щоб Всевелике Військо Донське було самостійною державою, з якою нас лучили би приязні стосунки. Можливо, що Дон вважатиме себе під зглядом господарчим замалим для самостійного істнування, — тоді ми вітали би щиро конфедерацію його з Кавказом.

Можна бути певним, що ніколи Донське Козацтво не матиме в Росії такого забезпечення своїх історичних вольностей, як при конфедерації з Кавказом.

Нарешті ми гаряче вітали б повстання Білоруської Держави, з якою нас лучать старі історичні традиції дружби.

Одже, «Чолом проти півночі» в порозумінні і дружбі з сусідами зліва, справа і з тилу! Це есть завдання не тільки для нашої диплома-

тії, але ним повинна бути пронята вся наша державна будівля і з'окрема ціла підготовка до оборони.

Здійсненням повище накресленого програму ми досягаємо корисних з погляду військового наслідків, — матимемо лише 800 км. небезпечної границі на 700.000 кв. км. поверхні і 30.000.000 мешканців (цифри взято приблизно), себ-то на 1 км. небезпечної границі прийдеться 875 км. поверхні і 37.500 мешк.

Щоб уявити собі реальний зміст цих цифр наводимо порівнюючу таблицю:

1. В довоєнній Германії на 1 км. небезпеч. гран. приходилось 284 км. і 34.263 мешканців.

2. В довоєнній Австрії на 1 км. небезп. гран. приходилось 233 км. і 17.931 мешкан.

3. В довоєнній Франції на 1 км. небезп. гран. приходилось 705 км. і 51.315 мешкан.

В цій таблиці треба поставити Україну зараз же після Франції, беручи на увагу, що данна населення має головне значіння для оборони держави. Правда, що треба було б в цю данну ввести певний коефіцієнт на культуру, розвиток промисловости, залізниць і т. и., але первістні елементи оборони держави виглядають цілком задоволняюче.

Одже, переведенням в життя вказаного вище програму ми ставимо перед собою цілком ясну ціль; лишається лише відповідно підготовити засоби для осягнення цієї цілі.

Першим і найголовнішим засобам, основним складовим елементом оборони держави єсть армія. Вся організація держави мусить забезпечити організацію армії що до якости (кадри) і числа (доцільне використання инших мас), і матеріяльного забезпечення всім необхідним (повне використання всіх ресурсів своєї батьківщини і зовнішнього світу).

Аналіз стосунків з сусідами вказує напрям, в якому армія повинна розвинути свою енергію — «чолом проти півночі». Під цим гаслом й має бути укладено плян операцій.

В основу пляна операцій булоб треба покласти: а) захист тих осередків батьківщини, без яких а ні нація, а ні армія не зможуть жити, б) залізнича сітка та її провоздатність, в) данні вивчення ворога та його намірів. Всі ці данні дадуть змогу вже скомбінувати концентрацію армії та її ділання в просторі і часі. В залежності од згаданих комбінацій повстане потреба допомогти армії в її початкових операціях удосконаленням і розвитком залізничої сітки та фортифікацією. Залізниці суть надзвичайно поважним елементом оборони держави і в значній мірі впливають на переведення мобілізації і концентрації армії. Помимо того, добре розвинута залізнича сітка уможливлює маневрування і часом відограє в цім відношенні значіння рішаюче. Перемога на Марні була би більше рішучою, коли б залізниці дозволили перекинути на північне крило ще більше число дивізій.

Що ж торкається фортифікації, то вона єсть цілковито підрядним засобом, який буде вжито в певному місці і в відповідних розмірах, лише на підставі оперативних міркувань. Причому з удосконаленням

елементів оборони, роля цього засобу буде мінятись (згадаймо ролю уфортифікованих районів в 1-му і останньому плянах оперативних французьких).

Міняються і самі форми перманентної фортифікації після досвіду великої війни. Вважається далеко доцільнішим мати уфортифікований район довжиною 150 км., здатний до оборони лише з фронту, ніж мати кріпость промінем в 25 км. (перед війною лише такий промінь вважався задовольняючим), себ то з сводом теж 150 км., яка все одно одрізаною довго боронитись власними засобами не зможе і при сучасних масових арміях великого значіння не матиме.

Зараз питання про форми перманентної фортифікації в літературі військовій широко дебатується, і можна сподіватись, що буде віднайдено найбільш дешеві і гнучкі способи її пристосування.

При застосованню фортифікації повинні бути використані відповідні натуральні перешкоди, характер яких вплине на методи пристосування фортифікаційних форм та їх розміри. Звідси вже стає ясним, яка властиво підрядна роля належить натуральним перешкодам в загальній системі сборони держави.

Не натуральні перешкоди боронитимуть державу від зовнішнього нападу, а живі і творчі сили нації, свідомість у нації поважности для неї цієї справи, героїчний дух нації та воля її до перемоги, і, як змате-ріялізований вислід всього цього — національна армія, добре зорґанізована, забезпечена і здатна до маневру.-

Ген. В. Сальський.

8. XI. 1925.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

I.

Серед української еміграції питання про поворот частини її до дому стало з де-якого часу актуальним; боротьба коло його йде гаряча, не завжди спокійна, але органи еміграційної преси якось обходять його глухо і майже мовчки, ніби боячись до нього доторкнутись.

І не дивлячись на цілий ряд втішних звісток про організацію нових емігрантських громад, про появлення нових органів преси, не дивлячись на всякі інші ознаки упертої внутрішньої організаційної роботи еміграції, всеж теперішній момент треба визнати одним з найтяжчих. Виходить так, що доводиться тут зоставатися на довший час. Перше бідували по таборах, поневірялись на поденшині, але була надія, що якось це раптом все мусить скінчитися і доведеться іти в бій, знов до дому. Тепер же більшість попримощувалася на сталий заробіток, але щож далі? Скількиж це становище поденного буде тягтись?

Тут вже й без Мазуренків та Приходьків, большевицьких спокусителів, почнуть з'являтися думки, чи не краще, замість того, щоб бути поденним у Франції, Румунії, стати ним на Вкраїні. Раз дове-

деться перетерпіти муки оббивання порогів у полпредстві, але за те буде можливість потрапити на рідну землю.

Такі думки иноді спокушають не тільки рядового обивателя, але і де-кого з еміграитських верхів.

Можна сказати з певністю, що большевикам важно розкласти і спокусити емігрантські верхи, а рядового емігранта хоч і спокушатимуть, але до дому масою просто не пустять, так що широгого повороту емігрантської маси боятися нема чого. Де-хто вважає такий поворот навіть бажаним: там мовляв, на Україні, можна хоч що-небудь роб.ти, а що про це й думати неможна і все їдно робити емігрантвові на Україні нічого не дадуть, то поширення таких думок серед емігрантських кол, коли б воно мало місце, треба визнати надзвичайно шкідливим і дезорганізуючим. Емігрантська маса таїть в собі великі потенціяльні сили і коли не можна цю масу перенести вже тепер на Україну, залишивши на еміграції лише організаційні центри і штаби будучої боротьби, то цю потенціяльну силу треба за всяку ціну зберігти од роскладу і подбати про те, щоб вона була підготована на майбутнє.

Але перш за все треба вияснити питання, чому для рядового емігранта неможливий поворот на Вкраїну. Неможливий для самого навіть скромного емігранта він з двох причин; перше обб.ва.ня порогів совітських полпредств і консульств проходить в такій атмосфері морального приниження і зневажливого глузування, що їх і самий прибитий емігрант навряд чи витримає. Тай після того, як чоловік витримає все, він не гарантований, що його «простить народ».

Але допустимо, що комусь там пощастило пройти всі «чистилища», і він добрався на Україну. Допустимо навіть недопустиме, що йому щасливо проминуть всі карантинти й обмацування та обшукування чеки, і він зашився щасливо в якийсь ведмежий куток. Перш за все, де заробити на шматок хліба? Коли в Харкові 160.000 безробітних, в Київі 30.000 і т. д., коли в совітських установах «сокращають» навіть ««сочувствующихъ», то деж той заробіток можна знайти? На селі? Село само задихається од безробіття; і це сама найважніша проблема зараз для совітської влади. Але допустимо, що якось пощастить примоститися. Прогляньте яку хочете совітську газету, хроніку та судовий відділ, і ви побачите, в якому нечуванному безправ'ї, сваволі комуністичних іспрaвників, приставів то що проживає навіть самий найскромніший, найтихіщий обиватель. Так звана «димовшина», «херсоншина» і т. д., які виявили геркулесові стовпи сваволі комуністичних сатрапів, можуть найкраще свідчити, в які умови потрапить кожен емігрант по повороті. Винести це не кожному під силу. «Але всеж я зможу там працювати для рідного народу», — може подумає де-хто. Такі ілюзії цілком безпідставні, не двивлячись на «українізацію України». Он же, не дивлячись на всю «українізацію» і такий лояльний академик Кримський не може досі видати свого словника, хоч має навіть скільки декретів про це видання. А що ж то рядовому обивателеві? Замісць готового до друку словника большевики купили у емігрантів словник Шумлянського в Празі, здерли обгортку і наклеїли свою з написом «Держвидат». Може коли б і проф. Кримський був на

еміграції, то і його словник був би надрукований і з написом «Держвидат» поїхав би вже на Україну.

Як жити емігрантові там, в яких моральних умовах, не поганою ілюстрацією служать такі приємні для большевиків великі риби як, напр., Тютюник. Бін служить кіноартистом та не аби яким, а представляє себе самого в кінофільмах, як він колись робив жидівські погроми. І фільмують його «артистичну» гру не тільки в Одесі чи Проскурові, але і коло Базару, де розстріляно большевиками 359 лицарів, які йшли колись під проводом того самого «артиста».

І от виписка з листа одного відомого кооператора, який вірив, що по «маленьку все це кінчиться». «Повірите — пише він, — «хочеться вдарити головою об стіну, щоб розкочилась на дрібненькі шматочки»... Далі подавши кільки характерних фактів та ілюстрацій, описує, в яких неможливих умовах доводиться працювати і що з тієї праці виходить, і кінчае таким роспачливим висновком: «Виходить, що я тут істную тільки на те, щоб прикривати злодійства». Коли такі умови праці для лояльних з давен до большевиків людей, то які ж умови ждуть емігранта? Коли й таким людям хочеться розбити голову об стіну, то щож жде того, хто до останнього вів боротьбу з большевиками?

Зрозуміло, що туга за рідним краем, тяжкі умови життя за кордоном, роз'їдають серце кожного емігранта і більше слабодухих до розпуки доводять.

На цьому грунті творяться ілюзії про можливість повороту, хоч тяжку можливість. Ці ілюзії підогрівають большевики Мазуренками явними і тайними. Але ці ілюзії мусять бути розвіяні, і найперший обовязок емігрантської преси освітити дійсний стан річей.

Але коли не повинно бути ілюзій, то деж вихід? Що ж по вік зоставатися на чужині, крутити волам хвости по фармах? чи тяжко працювати чорноробочим на фабриках? Щож залишається при такому стані від прекрасної ідеї про звільнення рідного краю? Сидіти біля моря і ждати погоди?

Одповідь може бути одна: не сидіти і безнадійно ждати, а працювати і організувати роспорошену емігрантську потенціяльну силу для того моменту, коли вона буде потрібна як сила активна.

Проф. В. Коваль.

НАШІ ТОВАРИСТВА.

І.

«Українське історично-філологічне товариство в Празі»...

Серед українських товариств у Чехословацькій Республіці «Українське історично-філологічне товариство в Празі» характеризується як продуктивністю своєї праці, так і тим, що вільне од всяких професійних завдань, а являється виключно науковим, — тоді, як, наприклад

медичне, правниче та й ин. товариства й утворилися з метою професійної допомоги, а тому в складі де яких товариств можна було бачити навіть осіб без закінченої середньої освіти. Членами ж історично-філологічного товариства можуть бути тільки особи, що, разом з вищою науковою освітою, мають ще й друковані наукові праці. Товариство це виникло 30 травня 1923 року, з ініціятиви ґрупи професорів українського вільного університету в Празі. Ця ґрупа, в складі: Д. В. Антоновича, П. Є. Андрієвського, В. О. Біднова, Д. І. Дорошенка, О. Колеси та В. М. Щербаківського, в зазначений день зібралася з метою обговорення справи утворення наукового товариства, що об'єднувало б істориків та філологів. Після докладного обміркування справи було ухвалено негайно таке товариство заснувати, а для цього на 7 червня було призначено перше прилюдне засідання нового товариства для заслухання докладів Д. Дорошенка, В. Біднова та Л. Антоновича; намічено було низку докладів надалі, а також і ті українські орґанізації та установи й поодиноких осіб, до яких треба звернутися з повідомленням про утворення історично-філологічного товариства та з пропозицією (особам) вступати в його члени. Крім того, про утворення товариства постановлено було публікувати в ріжних газетах. Для переведення в життя цих постанов було вибрано тимчасову президію — голова Д. В. Антонович, заступник його О. Колеса й секретарь В. Біднов. Присутній тут проф. П. Є. Андрієвський пожертвував для покриття потрібних витрат 50 корон чеських. Президія приступила до виконування покладених на неї обовязків, й 7 червня перше впорядила прилюдне засідання, на яке прибуло до 60 осіб. Намічено було такі доклади: Д. І. Дорошенко — «Памяти О. І. Левицького та І. М. Каманіна». і В. О. Біднов — «Устное повествованіе» запорожця Микити Коржа, його походження і значіння»; Д. В. Антоновича — «Хто був будівничим братської церкви у Львові». Зразу-ж було ухвалено, що після кождого докладу відбуваються діскусії, в яких беруть участь всі присутні, навіть і нечлени. На першім засіданні заслухано було тільки два доклади, третій пернесено на 13 червня; в члени вписалося вісім осіб. З того часу й утворився звичай збіратися що-тижня по вівторках і призначати на кожде засідання по два доклади. Засідань не буває тільки під час різдвяних, великодніх вакацій (бо тоді замкнено університетські авдиторії, отже й ніде збіратися). На одному з перших засідань було обрано постійну управу, в складі тих же самих осіб і з тими ж самими функціями, що входили в тимчасову президію. Що-року їх переобірають і вони провадять працю. Завдяки зразковому досвідові та видатній енергії голови товариства проф. Д. В. Антоновича діяльність історично-філологічного тов-ва йде невпинним темпом, т-во має постійний успіх і придбало симпатії українського громадянства. Яка б тема докладу не була призначена, вона знайде собі слухачів не лише зпоміж членів, а й сторонніх гостей. Практика свідчить, що на кожде засідання приходить пересічно 22 особи. Поруч з звичайними засіданнями бувають ювилейні, присвячені вшануванню якогось сучасного діяча нашого або пам'яти вже померлого. Так, 16 грудня 1924 р. товариство шанувало проф. Д. І. Дорошенка, з нагоди двадцятипяти-

ліття його літературно-наукової діяльности; 27 жовтня 1925 року шанувало академика Степана Смаль-Стоцького з нагоди сорокаліття його професорської діядьности; 10 листопаду 1925 р. відомого історика Запорожжа, проф. Д. І. Еварницького, з нагоди семидесятих роковин його народження. Впоряджено було засідання для вшанування пам'яти: акд. Миколи Сумцова (5 лютого 1924), Г. Г. Павлуцького (4 листопаду 1924), Мик. Костомарова (21 квітня 1925 р.), Василя Доманицького (6 жовтня 1925 р.), Я. П. Новицького (29 вересня 1925 р.) та ин. Що-року коло 10 березня впоряджається засідання присвячене памяті Тар. Шевченка.

Тепер товариство має 34 дійсних членів і трьох членів співробітників. До 1 грудня б. р. одбулося 60 прилюдних засідань т-ва, а на них заслухано 86 докладів. Імена докладчиків і теми докладів наводимо тут.

І. Проф. Д. В. Антонович. 1) «Проблєма дослідження історії українського театру». — 2) «Пережиток ґотики в українській деревяній церкві». — 3) «Памяти Г. Г. Павлуцького» (вступне слово). 4). «Т. Г. Масарик в українській літературі». — 5) «Неопублікований портрет роботи Шевченка». — 6) «Доба росходження шляхів мистецької творчости української і московської». — 7) «Хто був будівничим братської церкви у Львові?». — 8) «Памяти Миколи Ярошенка». — 9) «Розвій форм української деревяної церкви». — 10) «Портрет гайдамаки Бондаренка».

ІІ. Проф. А. Артимович. 1) «Т. Ґартнер, як професор». 2) «Де-які замітки до альвійського декрету на ношану Нікерета». 3) «Громадська діяльність академика Ст. Смаль-Стоцького». — 4) «Метрична аналіза V. стасіми «Антіґони» Софокля».

ІІІ. Проф. В. О. Біднов. — 1) «Запорожський зімовник і його значіння в історії колонізації Степової України». — 2) «Д. І. Дорошенко» (з нагоди 25-літнього ювилею його літературно-наукової діяльности). 3) «Січовий архимандрит Володимир (Сокальський) в народній памяті та освітленні архивних документів». — 4) «Костомаров, як прихильник і оборонець українського слова». — 5) «Устное повествованіе» запорожця Н. Л. Коржа та його походженя й значіння». — 6) «Ап. Скальковський, як історик Степової України». — 7) «Оточення, серед якого ріс і виховувався Іван Котляревський». — 8) «Де-які уваги до біоґрафії Григ. Сковороди». — 9) «Московське правительство та Запорожська Січ». — 10) «Памяті Як. Н. Новицького». — 11) «Д. І. Еварницький, як історик Степової України».

ІV. Проф. Л. Т. Білецький. 1) «Основи української історично-літературної критики, т. І.» — 2) «Соціолоґічний метод в українській науковій літературі». — 3) «До історії тексту поеми Шевченка «Чорниця Марьяна». — 4) «Сумцов, як історик української літератури». — 5) «До історії тексту поеми Шевченка: «Чорниця Марьяна». — 6) «Основи української літературно-наукової критики, т. ІІ. — критика тексту». 7) «До літературної історії поеми Франка: «Мойсей». — 8) «Праця В. Доманицького над текстом «Кобзаря».

V. Член-співробітник Н. О. Богацький. 1) «Основні принціпи критичного видання творів Грицька Чупринки».

VI. Проф. Д. І. Дорошенко. 1) «Перше століття відродження української літератури — бібліоґрафічний огляд літературної продукції у межах Росії (1798-1879 р. р.). — 2) «Микола Костомаров, як історик України». — 3) «Пам'яті О. І. Левицького та І. М. Каманина». — 4) «Життя та діяльність М. Хв. Сумцова».

VII. Проф. О. Колесса. — «Південно-Волинське городище та Городиські рукописні памятники XI-XV в. в.»

VIII. Проф. Лоський К. В. — 1) «Походження та первісна компетенція плебейських еділів». — 2) «Порядок виборів плебейських еділів та їх права».

IX. Проф. О. Г. Лотоцький. — 1) «Українська полемічна література, як джерело канонічного права». — 2) «Правні основи автокефалії». — 3) «Свиток Ярослава Мудрого». — 4) «Літературна та громадська діяльність Василя Доманицького».

X. Проф. Ів. Мірчук. — 1) «Як можливі синтетичні суди (до аналізи Кантової філософії)». — 2) «Сковорода, як філософ».

XI. Проф. В. Сімович. — 1) «Українське «що»? — 2) «Огляд наукової діяльности академика Ст. Смаль-Стоцького».

XII. Лектор Сіцінський. В. Ю. — 1) «Українська хата в околицях Львова». — 2) «Велика Лаврська церква по ґравюрах XVI-та XVIII ст.» — 3) «Українське деревяне будівництво й методи його дослідження». — 4) «Бойківський тип церков».

XIII. Проф. Славинський М. А. — 1) «До-що про Кія та Київ». — 2) «Другий Хозарський лист з X. віку».

XIV. Доцент Слюсаренко Хв. П. «Грецька федеральна конституція кінця IV. в.».

XV. Академик Смаль-Стоцький Ст. — 1) «Ритмика в в творах Шевченка». — 2) «Памяті Теодора Гертнера».

XVI. Лектор Феденко П. В. — «До психології діячів Руїни»

XVII. Лектор Чижевський Д. І. — 1) «Історія філософії, як наука». — 2) «З завдань історії української філософії». — 3) «Кавунник-Виланський (1774-1874)» — 4) «Гегель та Ніцше».

XVIII. Лектор Чикаленко Л. С. — 1) «Техника орнаментації неолітичної кераміки північної України». — 2) «До походження геометричного орнаменту в неоліті». — 3) «Розвій орнаменту мальованої кераміки трипільського типу».

XIX. Проф. Щербаківський В. М. — 1) «Мальована кераміка на Полтавщині». — 2) «До питання про походження деяких орнаментів українського іконостаса». — 3) «Українська писанка в символіці сонячного культу». — 4) «Про калиту». — 5) «Один забутий метод». — «Спомини про Г. Г. Павлуцького». — 7) «Скельний рельєф у Буші над Дністром(— 8) «Піщанський могильник XI. століття. — 9) «Походження тілопального звичаю на Україні».

XX. Проф. Щербина Хв. А. «Ідеали Запорожжя не вмерли».

XXI. Проф. Шелухин С. П. — 1) «Уваги на книгу проф. Нідерле: «Бит и культура древних Славян». — 2) «Уваги на «Пропамятне письмо» Наукового Товариства імени Шевченка в справі імени «Україна». — 3) «Памяті П. Ів. Прокоповича» (1775-1850)». — 4) «Нове пояснення ст. 102 «Руської Правди» (Троїцький список)».

XXII. Проф. Шульгин О. Я. — 1) «До питання про організацію індустріяльного життя в XVIII. столітті (відповідь Henri See)». — 2) «Організація українських наукових сил та Ліга Націй». — 3) «Проф. Т. Г. Масарик у Київі».

XIII. Проф. Яковлів А. І. — «Умова України з Москвою в 1654 році».

Окрім докладів товариство впоряджало і екскурсії для огляду видатних у минулому місцевостей. Так, було впоряджено екскурсію до Карлового Тину для огляду замку XIV стол. й на Білу Гору, в околиці Праги, з якою сполучені сумні спомини в історії чеського народу.

Товариство має свій орґан — річник «Праці історично-філолоґічного товариства в Празі». Перший том зазначеного річника вже закінчується друком й незабаром вийде. В нього ввійшли протоколи засідань товариства за перший рікйого і снування (од 30 травня 1923 р. до 1 червня 1924 р.) та дванадцать статей — частина тих докладів, що були прочитано в першому році. Зміст книги такий.

1. «Українське історично-філолоґічне т-во в Празі» (вступна стаття). — 2) Проф. Д. Дорошенко. «Академик Микола Сумцов». — 3) Проф. Л. Білецький. «Микола Сумцов, як історик української літератури». — 4) Проф. Д-р Ів. Мірчук. «Г. С. Сковорода».— 5) Проф. В. Біднов. «Устьое повествованіе запорожца Н. Л. Коржа» та його походження і значіння». — 56) Академик Ст. Смаль-Стоцький. «Ритмика Шевченкової поезії». — 7) Проф. Л. Білецький. «Основи української літературно-наукової критики». — 8) Проф. В. Щербаківський. «Писанки в останках соняшного культу на Україні». — 9) Др. Чикаленко Л. — «Техника орнаментування неолітичних керамічних виробів Мізенського селища». — 10) Проф. Д. Антонович. — «Розвій форм української деревяної церкви». — 11) Проф. Д. Антонович. — «Хто був будівничим братської церкви у Львові?» — 12) Доцент Хв. Слюсаренко. — «Грецька федеральна конституція кінця IV. віку перед Хр». — 13) Проф. О. Колесса. — «Городиський памятник з XV. в. (найстарший памятник на українських землях)». — 14) Протоколи засідань «Українського історично-філолоґічного товариства в Празі» за перший рік його істнування. — 18) Список членів Товариства.

Праця товариства йде постійно й невпинно, не вважаючи не слабі матеріяльні кошти. Єдиним джерелом їх являються членські вкладки; але-ж двадцять корон, річний внесок кожного члена, сума зовсім невелика. Та товариство на це не звертає уваги й, маючи постійно в запасі кілька рефератів, провадить свою роботу. Воно вже не раз виступало перед широким світом, наприклад, воно брало участь в міжсловянському з'їзді етноґрафів і ґеоґрафів, що одбувався в Празі в 1923 році. Тут з своїми докладами на українській мові виступали від імени товариства такі члени його: Д. В. Антонович, Л. Т. Білецький, О. Колесса, В. Ю. Сіцінський, Л. Є. Чикаленко та В. М. Щербаківський.

З ініціятиви «Українського історично-філолоґічного товариства в Празі», на початку 1925 року засновано так званий Академичний комітет, що об'єднує всі наші закордонні наукові установи та товариства і ставить своїм завданням зноситися, в інтересах підтримання української культури, з « Institute de Cooperation intellectuelle» при Лізі Націй.

Комітет цей існував спершу при товаристві, а з осени біжучого року став цілком самостійною орґанізацією. На чолі її стоїть ректор українського університету в Празі проф. О. Колесса, а ґенеральним секретарем являється проф. О. Я. Шульгин.

В. Попґрешній.

В КРАІНІ ІЛЮЗІЙ.

Що року, в день 7-го листопаду святкують комуністи свою перемогу. Що року цього дня друкуються широченні полотнища з зая вами діячів комуністичного Олімпа про все, що вже зроблено і що має ро-

битися далі, що року, в панагеричних промовах вихвалюють компартійці свій coup d'etat.

Офіційно, звісно, «все обстоить благополучно». Але на ділі «червак сумніву» точить большевицьку самопевність; ці сумніви, як шило з мішка, вилазять самі, виявляються саме в високоторжественні роковини большевицького перевороту. Між початковим темпом большевицької революції і теперішнім станом С. С. С. Р. існує велика дистанція, якої не в силі затулити мальовані плакати та реторичні прикраси лідерів Р. К. П.

В своєму «огненному» листі до членів большевицької партії перед «Жовтнем» 1917 року Ленін писав: «Зростання всесвітньої революції безперечне».

Це була головна «точка підпори», через яку комуністичний Архимед збірався перекинути землю.

Большевики знали добре, що Росія не доросла до соціялізму, що вона економично і культурно відстала. Але перед ними промайнула ілюзія «світової революції», як всецілющих ліків на всі соціяльні й політичні недуги нашої епохи.

Минуло вісім років. І ось сам голова комінтерну Зінов'єв заявляє в день 7-го листопаду, що «міжнародня революція розвивається багато повільніще, ніж ми сподівалися 8 років тому» («Правда»).

Словом «урвався бас» комінтернові. Де-хто з провідників компартії не бачучи перспектив всесвітньої революції, впадає в одчай, инші заглушують свої теоретичні сумніви політикою дрібних справ. Наприклад, Троцький роковинам «великого жовтня» присвятив довжелезного фел'етона, в якому пише... про необхідність поліпшити якість продукції совітських товарів.

До сумних висновків приходить Троцький, розібравши совітське державне капіталістичне виробництво:

«Технічно ми найвідсталіша країна в Европі. Продуктивність праці у нас низча, ніж у кожній передовій капіталістичній країні; наші товари дорожчі, а їх якість гірша».

Троцького вже не тішать планетарні маштаби. Він пропагує «засвоєння найпростійших відомостей, знань, методів і звичок».

Цей здвиг у настроях провідників Р. К. П. багато значить. Із захмарного царства мрій вони волею історичної дійсности мусіли зійти на грішну землю. Але головна помилка й нещастя російських комуністів полягає в тому, що вони, поховавши одну ілюзію «всесвітньої революції», утворили собі нову «соціялізму своїми власними силами».

Ще в 1918 році де-які большевицькі теоретики ставили собі питання, чи можливий в Росії соціялізм без допомоги західньо-европейської революції. Комуніст Преображенський вважав, що большевицький переворот здатен без европейської революції тільки добитися миру. В хуртовині загально-европейських заворушень, які настали при ліквідації світової війни, російські большевики забули про закони економичного розвитку і намірились були простісенько скакнути в

«царство свободи» і комунізму від примітивного селянського господарства.

Але ця ілюзія, що «ми йдемо до соціялізму», ще й досі стоїть перед очима комуністичних законодавців. Правда, їхні кореспонденти їм пишуть з села, що «совітська влада користується на селі великим впливом, оскільки вона задовольняє власницькі інстинкти селянства... Занадто любить селянин своє майно і знати не хоче про якийсь там соціялізм, державну економію». (Л. Пригоров. Очерки современной деревни. Москва. 1924 р.).

Це правда не перешкаджає комуністам вести дискусії на тему: «чи можна будувати соціялізм в одній країні». («Комунист», Харків, 5. XI. 1925.).

Редакція «Комуніста» рішає питання позитивно, се б то уважає, що соціялізм в відсталій, зруйнованій та виснаженій голодом країні можливий. Для доказу притягається ще такий аргумент, що мовляв, буржуазії немає, капіталістів немає, отже самі селяне і робітники можуть творити комунізм по своїй уподобі і без перешкод.

Воскресає ніби народництво нового типу. Колись російські народники доводили, що в Росії можливий соціялізм, бо в ній н е м а є щ е капіталізму, отже найлегший і найпростіший шлях од первістної «общини» до соціялізму.

Тепер большевики, прогнавши старих капіталістів, заспівняють: в ж е н е м а є, а значить треба від натурального хозяйства йти сміливо до комунізму.

Жалюгідна ілюзія! Сам таки харківський офіціоз такими словами описує положення в совітській республіці:

«В нашій країні відбувається розвиток капіталістичних відносин, які утворюють до певної міри г р у н т д л я р е с т а в р а ц і ї».

Цінне признання! Що правда, харківська газета не робить, тай не може зробити, з нього відповідних висновків. Треба розшифрувати «большевицький» державний капіталізм» Треба знати, що тут наголос стоїть на другому слові — «капіталізм». Тому то С. С. С. Р. по суті капіталістична держава і не має права називатися соціялістичною. Не в формі влади полягає зміст соціялізму, а економичній організації країни. Коли взяти на увагу задоволення державою інтересів широких народніх мас, то деякі західне-европейські країни можуть з далеко більшим правом називати себе соціялістичними, ніж совітський союз. Це відчувають і самі російські комуністи. Тепер вони стараються не пропускати відомостей з-за кордону про соціяльні реформи в західне-европейських державах, а навпаки все малюють чорним. Зате пекло, в якому живуть маси в С. С. С. Р., комуністи намагаються представити чужинцям як «тихий рай».

В звязку з зростом капіталізму в С. С. С. Р. відбувається також політична диференціяція в масах, і особливо у нас, на Україні, де селянство по своїй культурності і активності стоїть вище, ніж у Московшині. В українському селі виступають на перед ті елементи, які провадять активну господарську діяльність, а не ждуть манни небесної від совітської держави. Потрохи «середняки» й «куркулі» витісняють

з села ком'ячейщиків і захоплюють сільський апарат у свої руки. Здавна звісно, ще з російських підручників географії, що «хохол хитрий». Він ховає свої думки й настрої глибоко в душі, а як прийде час, то замість покірних «підданних» гнобитель побачить перед собою грізну революційну силу. Хто знає психологію українського селянина, той не позаздрить большевицькій самонадіянності, коли вони пишуть про положення на Україні:

«В наші дні вже неможна відкрито дискредитувати радянську владу або вносити заколот в у селянські голови чутками про скорий прихід Петлюри. Куркулі скрізь підчеркують свою відданність радянській владі і явно стремляться захопити в свої руки ради»..... («Правда», 21. XI. 1924).

Большевицька революція зайшла в суточки, з яких не видно ніякого виходу для її ініціяторів. Не вигоріла всесвітня революція, навіть і не пахне соціялізмом в їхній республиці. Замість того, що бказати собі і другим, «що є», вони ще творять собі нездійснимі в сучасних обставинах ілюзії, вірять в соціяльне чудо, яке наперекір законам економики повинне ніби то статись на сході Европи.

Історія вже помстилась над большевицькими утопіями. Але ще не зовсім. Прийде день росплати з тим каторжним режимом, який завели большевики во імя «комунізму», і якого вони не хотять ослабити, хоч уже про комунізм не може бути й мови. Прийде час руїни цієї системи поневолення. Отоді історія скаже свій остаточний присуд про «москалів-чарівників» які пробували у нас з українського «куркулівського» карася зробити комуністичне порося.

В. Гнатович.

ПАМ'ЯТІ ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖОГО Н. А. НИКОНОВА

(I. XII. 1873 р. 7. XI. 1925 р.)

В Польщі, в українській станиці коло м. Каліша в ночі з 7-го на 8-ме листопаду передчасно попрощався зі світом від нефриту бувший командуючий резервовими й місцевими військами армії У. Н. Р. генерал-хорунжий Никонів.

На чужині в постійному ярмі матеріяльного лиха, болю душевного та смутку за родиною, що залишилася по той бік Дніпра,—все таки не загасив небіжчик у собі гарячої любови до рідного краю. Не зламав незабутній лицарь віри своєї в ті гасла, з котрими українська армія провадила боротьбу за свою волю і незалежність.

Низько схилило голову перед його домовиною станичне громадянство; сумувало, бо не мало сили виконати сьогодня його останню волю:

— «Як умру, то поховайте мене на Полтавщині серед грушового садку, що я сам насадив, коло копанки, що я вирив власними руками».

Наум Архипович Никонів народився 1-го грудня 1873 року в селі Варварівці Константиноградського повіту; походив він з бідної

сім'ї сільського дяка. Загальну і фахову освіту закінчив в Полтавській духовній школі та семинарії і Чугуївській пішій юнацькій школі.

З 4-го серпня 1895 року по вересень 1917 року перебував старшиною в рядах полків 9-ої і 10-ої піших дивізій російської армії, службу в якій залишив командиром 673 Прилуцького полку.

В початку вересня 1917 року прибув до штабу 34 корпуса, що перший в той час українізувався. Командував ним відомий генерал Скоропадський.

Це був час пробудження і великого напруження в громадянстві національного почуття, і двері штабу корпусу буквально не зачинялися перед цілим натовпом бажаючих послужити Україні і розумом і зброєю. Тому то начальник штабу корпусу генерального штабу ген.-хор. Сафонів, котрий потім загинув від матросів совітської армії Мурав'єва, зустрів Никонова сухо і неприязно. Він сказав йому:

— «Можемо вас прийняти, але і не мрійте про штаб-старшинську посаду. Отож, вибірайте, як бути?»

— «Почуваю себе настільки українцем, — відповів Никонів, — що нема чого тут вибірати. Гадаю, що зараз кожна праця в рядах оборонців потрібна для батьківщини».

Одержав призначення в 415 піший Бахмутський полк 104 дивізії, яка входила до складу 34 корпусу.

Незабаром Никонів нагадав про себе і не тільки в штабі корпуса. В ролі командира куріня, полка, бригади, начальника дивизії в операційній групі ген. штабу полковника Капустянського, що мав од Центральної Ради завдання захопити у большевиків стратегичний, залізничний, шепетівський вузол, — Никонів був головним, сміливим і кращим виконавцем всіх тактичних предначертань полк. Капустянського. 5-го грудня 1917 року Шепетівку було звільнено: Бердичів, Житомир, Проскурів незабаром розвернули жовто-блакітний прапор.

За часів гетьманату довелося небіжчикові перебивася на непомітних посадах. Згадали Никонова в часи директорії. Тоді знову винесло його на поверню бурхливого революційного моря в ролі отамана 1-ої козачої дивізії.

1919 рік був для кожного козака армії У. Н. Р. тернистим шляхом; не обминув він своїми пекельними муками і от. Никонова. І тільки його залізна воля, незломна енергія та патріотичний запал допомогли йому перенести все. Проте навіть і любарська катастрофа не остудила нервової з потребою кип'ячої діяльности натури небіжчика: добившись разом з прем'єром п. Мазепою і політичним референтом п. Феденком до Вінниці, після небезпечних пригод, що про них оповідає в своїй книжці П. Феденко, і які мало не коштували Никонову життя, він вдаряється в запілля, до армії ген. Омел'яновича-Павленка, з якою і перетерпів всі пригоди Зімового походу.

Під час українсько-польської офензиви ген. Никонів був призначений командуючим резервовими і місцевими військами армії У. Н. Р. За короткий час, завдяки багатому службовому стажу і надзвичайній праці, він встиг сформувати три бригади, що в значній мірі дали змогу щасливо перевести евакуацію урядові.

І на інтернації не покладав він рук: на посаді чи то начальника групи, чи то просто, в ріжних установах, комісіях, організаціях — скрізь можна було побачити характерну постать небіжчика.

Незадовго до смерти він казав:

— «Почуваю, що скоро помру. Передайте всім моїм друзям і недругам на чужині, що коли пригорне їх до себе краща доля, і бідуть вони колись у себе вдома не гостями, а хозяєвами, за першою чаркою хай згадають мене ласкавим словом.»

Спи ж спокійно, незабутній лицарю, славетний козаче української армії: твоєї любови до рідного краю, твоєї боротьби за його визволення, що їх ти полишив нам у спадщину, ми не забудемо...

ПОЛІТИЧНЕ ШУЛЕРСТВО.

В ч. 1699 «Послєдніх Новостєй» з дня 6 Листопаду знаходимо велику відповідь «Возрожденію» під заголовком: «Єврейская колонізація и русскіе націоналисты».

Автор її, С. Поляков-Літовцев, завзято виступає проти москвовських націоналістів, які протестують, з погляду інтересів Росії, проти утворення нової жидівської республики на «югє Росії».

Не варто було-б устрявати в цю суперечку монархіста-Струве з республіканським жидом-націоналістом, що виступає під польсько-литовським призвищем московської фабрикації може тому, що вважає за свою «родіну» Росію, не варто було-б, так отож біда, що обидві ті сторони свідомо замовчують третю, найбільше зацікавлену в утворенні жидівської республіки на одвічній її території — Україну.

Переконувати московця, навіть справжнього, що Росії вже нема і що «юг» Московщини кінчається вже коло Брянска, Курска та Усманя, — даремна праця; я вже в цьому переконався і не маю найменшої охоти бавитись киданням гороху до стіни. Не маю теж охоти дискутувати на тему: «де «родіна» п. Полякова-Літовцева: одно тільки міг-би йому сказати: коли він береться обороняти справу, що очевидно дуже близька його серцю, і хоче переконати людей, що ця справа чиста й чесна, то треба робити це чесними засобами, а не тенденційним перекручуванням фактів.

Справді — бо: він доводить, що

> «50.000 єврейскіх хозяйств ведь ето только четверть процента всего русскаго замлєдєлія. Четверть процента!» (курсів його).

Можна тільки дивуватися: чого він узяв для порівняння «русское землєдєліе», а не українське? Адже для України це вже був-би значно більший відосток, — біля 3 проц.. З такими-ж підставами міг-би він рівняти тих 50 тисяч жидівських господарств до всього світового «зємлєдєлія», і тоді відосток був-би ще ефектіший, бо дав-би 1 25 проц

Чому-ж ці 50.000 жидівських господарств мають сісти всім гягарем

на Україну, з якої, по словах передовиці того-ж числа газети, за 5 місяців біжучого року заявилося на переселення через земельну тісноту 237.000 душ українських хліборобів з діда-прадіда, а не вчорашніх крамарів, маклерів та перекупщиків, які не годні коня запрягти й косу в руки взяти?

Чому-ж це п. Поляков-Літовцев на це закриває очі й не хоче подумати, що доцільніше й справедливіше було-б тих 50.000 жидівських хозяйств поселити там, куди мусять мандрувати українці — тубольці?

Коли вже не гуманітарні принципи, які так крикливо висовує він, згадавши про організацію Хувера, то хоч проста логіка повинна-б це підказати. Так хіба-ж ці мотиви доступні авторові тої статті?

Думаю, що ні, бо дальше аналіза цифр його переконує в протилежному. Він сам каже, що революц я позбавила заробітку більшість жидівських крамарів і перекупщиків і що це загрожує жидівській масі «полним соціальним разложеніем».

Не можу з цим згодитися, бо трохи далі сам він каже:

> «Вся ета масса хлынула в крупнкє города, в центри управленія. Одні бросілись в адміністрацію, в канцеляріи, в НЕП. Пристроілись».

Тай годі? А чому-ж він не подав відсотока жидів у тій адміністрації та канцеляріях. Адже-ж їх там не 1/4 %, а до 60%, а ВЦИК, тоб-то Кремль має жидів 75%. А «чека»? А ГПУ скільки? Це вже не соціяльне, а моральне «разложеніє».

Ось де головна причина того, що український хлібороб мусить мандрувати в світ за очі на переселення, а на його місце сідає жидівське республіка — скромненька, маленька... тільки »1/4/ всего русскаго земл.єлія».

Україна для сучасних господарів ситуації не існує. Тоб-то вона існує в статті Полякова-Літовцева тільки в одному — єдиному місці.

> «во время гражданской войни на Україні вирєзано 200.000 евреєв» (???).

Не в «Росії», навіть не «на югє Росії», а таки на Україні.

Де він узяв таку цифру. Чи не приписав він од щирости своєї зо два нулі? Нуль — це-ж ніщо.

Ні, це не щирість, а зветься воно: політичне шулерство.

Від редактора «Послѣдних Новостей» П. І. Мілюкова можна було сподіватися більшої об'єктивности й більшої порядности при виборі матеріялу до своєї газети.

На жаль об'єктивність, справедливість і здорова логіка навіть у нього пропадають, коли справа йде про Україну: тут усе це перевертається до гори ногами....» каждий раз на естом самом мѣстѣ».

Модест Левицький.

«СПІЛКА», «ПРОСВІТА», І «СІЧ».

(Міркування про причини попередніх невдач та думка про дальші шляхи української визвольної боротьби).

Скільки змагань за українську самостійність, скільки сил на створення української державности, скільки крови на її оборону?!.. Які величезні і може достойні майбутньої слави приклади політичної і иншої громадської праці, та лицарських вчинків найкращих свідомих представників нашої національности?!... Все це перейшло перед нашими очима за останні роки української визвольної боротьби на полі політичних та військових змагань... А які конечні результати? Бодай не казати.

Все це сталося тому, що український народ у своїх природньо-національних і абсолютно-переважаючих по кількості масах селянського та почасти дрібно-міщанського і робітничого населення майже триста років жив під планомірною і ситематичною денаціоналізуючою російською і польською державними політиками та під соціяльним і психичним впливом денаціонализ. інтелєгенції, що була на політично-культурних послугах у наших ворогів і ростлівала і калічила свій народ. Завдяки цьому, українське національно масове населення стратило свою економічну незалежність, а з нею державно-громадську власну організацію і до певної міри розуміння її ваги, ще далі підупало в своєрідній національній культурі, а через усе це нарешті і в своїй самостійності.

Тому то кращі наміри наших провідників, а з ними і сила їхньої практичної праці та високих учинків відданости і самопожертви або висіли в повітрі, як незрозумілий чи непровірений заклик, або падали у глибокий яр невдач, як спроби будівлі на непевному грунті і без належної підпори.

Вся ця дорогоцінна праця, яку густо-часто не розумів наш мало освідомлений народ, не спіралася таким чином на заздалегідь організований і внутрішнє підготовлений масовий здвиг народніх сил.

Український визвольний рух останніх років був організацією меншої маси кращих синів батьківщини, а не освідомленим рухом більшости нашого населення. Ця менша маса, яка відома нам по іменах щирих і упертих провідників та по назвах політичних угруповань та військових і урядових одиниць з своїми провідниками, завзято кинулась до активної участи у визвольній боротьбі. Але й ця краща маса української національности в своїх рисах була яскравим відбитком тої — більшої маси нашого населення. Це були ті діти економичної неволі російської і польської, по за порівнюче нечисленними ґрупами це були тіж культурно-несвідомі, в протилежність ворогам, свого «я», своїх потреб і своїх інтересів, це був також часто яскравий зразок тоїж загальної громадської несвідомости і неорганізованости...

Отже масова непідготовленність нашого народу до будування своєї хати була причиною головною наших невдач. Для успіху виз-

вольної боротьби ще мало мати своїх народніх провідників, хоч би вірних, відданих і відповідних. Сама маса народня мусить сама в собі підготовитись внітрішнє так, щоб свідомим здвигом національної сили могла рушити в слушний час побідно вперед до вільного життя.

Шлях попередньої самодіяльности головних національних мас у всіх галузях українськсго життя — ось, порука кращого успіху в наших змаганнях за право вільно жити у своїй хаті. Покликання ж і пробудження головних соціяльних шарів нашої нації: селянства і почасти дрібно-міщанства та робітництва до цієї самодіяльности має бути черговою працею для наших ідейних і практичних проводарів та всіх з ними вірних і кращих синів батьківщини. Життєздатним, у державному розумінню, український нарід буде лише тоді, коли він, свідомий, розумний і організований, зможе дати собі раду, хочби і без присутности у цей час серед нього визначних діячів. Діячі ж наші мусять творитись також самим народом і виходити з його маси, а не з'являтися до наших послуг від щастя, а ж щастя буває й сліпе...

На наш погляд спільництво або кооперація є основний і найліпший засіб для організації і виховання в дусі самодіяльности і самодопомоги українських національних мас. І це тому, що кооперація діє впершу чергу в економічній галузі життя, а це є найнеобхідніща причина для існування живої людини, а ширше і свойого народу. Спільництво (кооперація) в сучасних умовах життя нашого народу має максімум реального грунту для організуючого і виховуючого масового об'єднання. Наш селянин піде найскоріше сюди, бо тут він сам, як схоче, зможе задовольнити свої найпекучіщі потреби спочатку економично, а потім і иншого культурно-громадського характеру. Для культурно-просвітньої національної праці в кооперації є найширше поле діяльности тут є найліпший для цього грунт. Українська книжка й живе слово в кооперації найскоріще зустрінуться з народньою масою.

Про це не слід забувати «Просвітам» цьому другому, на нашу думку, засобові масової підготовки українського народу та його самоосвідомлення. Діяльність сільських і міських українських «Просвіт», коли вона буде звязана ідейно з кооперативним рухом, зможе відограти в сучасному періоді визвольного руху та в більших його поступованнях далеко більшу і глибшу ролю, ніж кільки навіть державних українських університетів і инших вищих шкіл.

Нарешті третім основним рухом народньої самодопомоги, має бути «Січ». Ця організація серед економично-самодіяльної культурно-освідомленої української національної маси провадитиме систематичне ідейно-національне виховання, загартовуючи здоровий дух у здоровому тілі, та буде підтримувати народні сили у стані, сказати-б, мирної мобілізації.

«Пожежно-руханкові товариства Січі». Ці «Січі» лише треба зреформувати відповідно до сучасних реальних обставин і можливостей українського життя та реорганізувати по пристосованому до тих же обставин зразку аналогічної і добре продуманої системи чеського «Соколу». Окрім того, до «Січі» треба додати «Пласт» (скавтінг), як підготовчу до Січей, організацію молоді. «Пласт» цей, переїменований у «Січовий пласт» треба також рішуче пертворити, як ідейно, так і по

зовнішній формі. Треба, щоб ті відокремлені одна від одної три організації надалі об'єднались в одно ідейне ціле і тоді вони поширяться серед нашого населення...

Для цього новий «Січовий пласт» свої ідеї, традиції і завдання пристосує не лише для середньо-шкільної дітвори, а в першу чергу для селянської молоді. Самі ж «Січі» мають зробитись громадськими товариствами, а не бутафорною козакоманією. Їхній руханковий програм мусить бути легким і приємлемим нині для головної маси українського населення, а спочатку хочби для її дорослої молоді. Але зате план праці по задоволенню участників Січей в їхніх побутових практичних і ідейних, головним чином, селянських потребах має бути як ширший...

В якій же зовнішній формі можливі до переведення в умовах сучасного і майбутнього українського життя ці три основні засоби масової організації та виховання нашого населення?

Який ідейний зміст має бути вкладений в ці три форми народніх визвольних рухів?

Які, нарешті, конкретні завдання, стоять перед «Спілкою» «Просвітою» і «Січчу»?

Ось над рішенням цих проблєм ми закликаємо подумати. Ми певні що гасло: «Добути, або дома не бути» завжди стоїть перед у всіх очима. Стоїть воно, як та провідна зірка і на нашій рідній Україні, яка й досі прагне і все змагається за власне вільне життя.

Антін Кущинський.

Подєбради, 16. IX. 1925.

«НОВА ЛІВОНСЬКА ВІЙНА».

(од власного кореспондента).

Як відомо, недавно московські большевики готували повстання в Естонії і Латвії, щоб зірвати ці країни з середини. На щастя обидві спроби цього разу не вдалися, і прибалтійські держави вдержалися, але чи надовго. Питаю, чи надовго, бо зріст економичного життя московщини, що розвивається незалежно від большевиків і через голови їхні, вимагає виходу до моря — і то найближчого — до західніх ринків, як то було колись ще за московських царів. Московщині далеко до Чорного моря і цього «вікна в Европу», та до того ще напів причиненого, їй не досить. Московський традиційний імперіялізм в цьому моменті на руку комуністичній пропаганді в її експанзії на цілий світ.

Отже, українцям слід уважно стежити за політикою совітів що до колишнього, а Москві того б хотілося — і майбутнього — «Прибалтійскаго края». Всі вражіння суб'єктивні і явища економичного порядку об'єктивно говорять за те, що в певнім часі в відповідний момент «удар» буде зроблено власне в районі Прибалтики. Мені довелося говорити з багатьма совітскими урядовцями, що перебувають тут по спра-

вах або приїздять по ріжним службовим дорученням. Враження одне — всі ці «урядовці» приїздять сюди в дійсності ліквідувати своє майно, щоб воно потім після завойовання цих країн совітами не було ними націоналізовано. Це явище не поодиноке і само за себе говорить..

О. Горовенко.

Рига. 6. XI. 1925.

МІЖНАРОДНІЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОІ СПІВПРАЦІ.

У старому паляцу кардинала де Рішелье, названому потім «Пале Рояль», де мешкала Орлеанська галузь французської королівської родини, з якої вийшли знаний Пилип Егаліте та король Людовик Пилип, де за часів революції знаходився центр парижського життя, — розташувалося бюро Інституту Інтеленктуальної Співпраці при Лізі Націй.

Витворилося це бюро з комісії складеної під головуванням п. Г. Бергена з представників чотирнадцятьох держав. Доручено було зборами та радою Ліги Націй комісії вивчити всі питання, звязані з ліпшою організаціею наукової, літературної та мистецької продукції, та всі питання навчання у міжнародній площині.

Коли після порозуміння з радою забракло коштів, французське правительство авансувало потрібні на організацію гроші під умовою, що місцем осідку Інституту буде Париж.

Завданням Інституту є загальне уреґулювання справ інтелектуальної продукції і координація зусиль учених, літераторів, артистів і педагогів всіх народів для осягнення найліпших ідейних результатів.

В царині науки Інститут гадає розвинути слідуючі питання: 1. орґанізація бібліоґрафії ріжних наук, 2. згідна співпраця бібліотек по ріжним країнам, 3. порозуміння у справі видавання наукових творів, а особливо авторів тих країн, яких фінансовий стан не дозволяє нормально розвивати видавничу активність, 4. міжнародне порозуміння у справах лабораторій і лабораторійних дослідів, 5. порозуміння у справі міжнароднього обміну науковими матеріялами, 6. видавання за спільний рахунок наукових праць, написаних мало розповсюдженою мовою, 7. порозуміння у справі праці в архивах ріжних країн, 8. видавання бібліоґрафичного річника всіх ліпших творів, 9. орґанізація міжнароднього позичання книжок, 10. орґанізація міжнароднього обміну книжок та часописів, 11. заснування міжнародніх наукових інституцій і т. д.

В справі бібліоґрафії, яка являється так важливою для сучасної науки, багато вже зроблено і вже орґанізаційна комісія видала «index bibliographicus».

У справах університетських, по слідам орґанізаційної комісії,

яка була завжди у контакті з великими студентськими союзами, Інститут гадає розвинути і здійснити ріжні побажання студентів: 1. установлення міжнародньої студентської імматрикуляційної книжки, 2. виробити полегшення для переїзду студентів з одної країни до другої, 3. збільшення стипендій на науку і подоржі, 4. полегшення обміну професорами між ріжними країнами, взаємного визнавання дипломів і рівнозначности шкільних програмів і т. и.

Далі Інститут буде займатися питаннями охорони професійних титулів і прав, наукової власности і її недоторканности, поширенням прав літературної власности, охороною мистецьких творів і т. и.

Відповідно вищезгаданому Інститут поділяється на секції, крім Дирекції, яка є керуючим центром.

I. Секція загальна, яка крім першого розгляду всіх справ має собі спеціяльно доручену статистику міжнароднього інтелектуального руху та виучування всіх питань орґанізаційних у міжнародньому маштабі.

II, Секція бібліоґрафична та наукових стосунків займається координацією всіх наукових зусиль і всіма практичними питаннями орґанізації міжнародньої співпраці у науковій сфері. Вона буде у постійних стосунках зо всіма науковими інституціями та товариствами, буде допомагати засновуванню нових, буде збірати і підтримувати міжнародні наукові конґреси.

III. Секція стосунків літературних та мистецьких буде робити те ж, що й попередня, але у сферах літаратури та мистецтва. Має бути заснований окремий відділ по справам музеїв.

IV. Секція стосунків університетських має бути посередником між університетами і вищими школами всього світу у справах орґанізаційних, адміністративних, педаґоґичних і студентських. Це була справа, якою Ліга Націй з особливою увагою займалася і тепер має ще додати цій секції всі справи виховання й освіти.

В.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— З діяльности Всеукраїнської Академії Наук. 12 листопада на засіданні історичної секції О. Гермайзе читав доклад «Ідейна еволюція Революційної Української партії.» — 7 листопада в культкомісії Гр. Голоскевич виступав з докладом «Українська мова та шляхи її розвитку».

— М. Рильський закінчив до друку збірку поезій під заголовком: «Під осінніми зорями». Має вона вийти у виданню «Д.В.У» Те саме видавництво випустило «Економичну географію України» проф. К. Воблого (ст. 259), яка виходить третім виданням і значно перероблена в порівнанні з попередніми.

— Поворот до старих «добрих часів» намічається в політиці що до студентів, які кінчають «Вузи». Досі учні «Вузів» отримували дурно грошову допомогу. Тепер ця большевицька «масляна» кінчається. Згідно з проектом, що закінчується опрацюванням, укінченим студентам дається шостирічний строк для повернення тієї суми, що вони отримали в формі стипендії. Коли укінчені держстипендіяти протягом цього терміну працювали в державній або громадській установі, то цей час зараховується їм в борг, в порядку «трудового погашення», с. т. кожний рік праці погашає рік перебування в ролі держстипендіята. Через шість років після скінчення «Вуза» з кожного, хто таким чином не виплатив суми колишньої стипендії, гроші здираються «в безперечному порядку». («Известия», ч. 265. 20. XI.).

Новий карний кодекс в С. С. С. Р. На найближчому з'їзді совітів рада народніх комісарів представить новий карний кодекс. Цей проект надає совітським трибуналом — трибуналам класовим, набраним з поміж «пролетаріяту» і «найбідніщого селянства», право прикладати до підсудних крім головної кари додаткові кари, як- висилка, заборона селитись в певних місцях, і, — що особливо важне, — часткове позбавлення громадських прав. Спеціяльний параграф пояснює, що це позбавлення прав це заборона бути торговцем чи промисловцем, заборона складати умови з державою, з якою будь державною установою чи підприємством, так саме, як і з кооперативами, заборона керувати будь яким торговельним підприємством. Всі ці обмеження можуть бути примінені до осіб, що й не допустилися жадного карного вчинку. Згідно з проектом, кари можуть примінюватись не лише до тих, хто порушив закон, але також до кожної особи, небезпечної по своїм звязкам з злочинцями чи по своїй поведінці в минулім. Таким чином, вище подана постанова може бути примінена до кожної політично підозрілої особи.

Отже, що б не боятись суду, не досить ще бути членом партії; підозріле минуле, зносини з противниками комунізму можуть підвести під безпощадну росправу «революційного трибуналу» першого ліпшого, Богові духа винного «громадянина» пролетарського царства.

— Велика хмара та малий дощ. «Вся робота, яка проходить по всіх установах, має безсумніву вартість, але вона має безумовно фармальний характер і полягає в тому, що в установі зміняються назви на українські; службовці, що закінчили курси, перекладають папери на українську мову, бо всяке начальство здебільшого пише мовою росій-

ською, і часто можна зустріти хоч би такі вирази: російське «привлечь к судебной ответственности» українське: «привабити до судової одповідальности»; поставить под сомнение» — українське «поставити під сум» і т. ин. З одного боку зміна назви, штампів, курси, а з другого — цілковите невміння заговорити українською мовою; і коли ви звернетесь українською мовою, то часто можете побачити великі здивовані очі, або почути зауваження — «говорите по русски» («Пролетарска Правда», ч. 253) Наслідки великого шумовиння, створенного біля українізації, примушений був ствердити і Ц. К. К. П. (б) на засіданню своїму 20. XI: «не дивлячись на успіхи (?), Ц. К. всеж зауважує, що висунення українських комуністів на керуючу працю все ж іде не досить хутко. Українізація має поки що переважно формальний характер. Українізується тим часом головно діловодство. Українська мова запроваджується слабо. Біля 70 % одповідальних робітників партійного апарату вживають виключно російської мови», («Известия» ч. 267, 22. XI.).

— Не знищити ніколи В харківських «Вістях» від 20-го жовтня знаходимо таку замітку:

«Виїздна сесія Першотравенської округи почала вдруге слухання справи банди Кощевого і Гулька. Справа слухається у Кривім Озері, де була штаб-квартиря банди».

Далі та-ж газета повідомляє:

«19-го жовтня виїздна сесія Запоріжського Окружного Суду у селі Каменці, після пятиденного розгляду, винесла присуд в справі банди Колупаєва, що вчинила низку збройних грабунків на Велико-Знаменськім шляху та в селах: Орлянськім, Покровськім та инших. Чотирьох ватажків банди присуджено до розстрілу».

Але це не все. В тому-ж таки самому числі знаходимо ще одне повідомлення про суд над «бандою» Стешенка.

Дописувач газети з Гадяча подає:

«Після п'яти днів судового розгляду справи банди винним винесено присуд. Центральну фігуру банди, Стешенка, засуджено до вищої міри соціяльного захисту — розстрілу. Виявилося на суді, що Стешенко незаможній, син шевця, і, під впливом агітації, пішов у повстанські загони петлюрівських агентів «боротися за Україну».

Далі дописувач повідомляє про те, що в тюрмі Стешенка добре познайомився з політграмотою та добре вивчив політекономію й зрозумів, що радянська влада, зробила те, за що він боровся.

Зважаючи на це, суд знайшов можливим замінити присуд смерти позбавленням волі на 10 років зі суворою ізоляцією.

Засуджено на два роки і «дівчину» Стешенка.

Не раз уже большевики урочисто заявляли про остаточну ліквідацію антисовіцького руху на Україні.

А тим часом газети й досі переповнені звістками, що свідчать про активну боротьбу на всьому просторі Великої України з московськими окупантами.

І можна сказати з певністю, що не знищити їм «бандитизму» ніколи. Він зникне лише разом зі знищенням окупації та з відродженням незалежної української державности.

(Україна.)

— Ще одне засмічення. Нього разу в окрузі Луганській. Місцеві партійні організації постановили прохати про переіменування міста Алчевська в Ворошилово. («Известия», ч. 267).

Большевицькі «осягнення» в світлі районної партконференції м. Києва. «Кепська постановка, як міської, так і сільської кооперації... персонал печемний... краму бракує... в житловій кооперації відчувається не колективізм, а власницькі тенденції. Кооперативні органи на селі часто непопулярні через ріжні зловживання... Справам безробіття господарники не віддають уваги. Справам червоної армії на місцях віддають

не досить уваги. До військових «вузів» посилають негодящих і нездарних..., військову пропаганду налагоджено кволо, а стрілецька завсім не прищепилась. До скарг червоноармійців цивільна влада не досить уважна, а коли справи доходять до місця, то инколи сім'я червоноармійця зазнає й переслідування... Безпритульність зростає... Сільська організація квола і недосить росте... Під час хлібозаготовлення трапляється, що агент сидить в районі, а на селі купує спекулянт, що продає агентові. Не досить налагоджено в селі боротьбу з карними злочинами, про що говорять селяне на всіх наших з'їздах та конференціях. Освіта на селі хоч і зростає, але всього населення не охоплює. «Профроботу» у нас не зовсім налагоджено. Хуліганство за останні часи пускає глибоке коріння в наш побут» («Прол. Правда». ч. 253). Як бачимо з цих відомостей районні конференції комуністичної партії більш реально і ближче до дійсности оцінюють «успіхи» партійної праці, ніж тулумбаси офіційного оптимізму.

— «Мацають»! — скаржиться кореспондент харківського «Комуніста», описуючи порядки державне-тютюнової фабрики в Київі: «мацають мало не на кожному кроці. Ідеш з картонажної у двір, — треба, щоб на дворі тебе потрусили, з двору йдеш в упаковочну і назад — треба в дверях підняти руки, щоб тебе знов обшукали... Обшукувачів двоє чоловік і жінка. Часто так буває, що чоловіків обшукує жінка, а жінок — чоловік... Звичайно це ще нічого. Трус — яка ж це небувальщина? Але справа в тому, що не кожному «на це наплювать». Скарга характерна. Вона встановлює два цікаві факти, що совітська влада не вірить в чесність пролетаріята, а потім, що вона так призвичаїла цей пролетаріят до трусів, що й йому й «на це наплювать»...

— Культурна праця на цукроварнях. Очевидна річ, що її в широкому маштабі вимагає «Всесоюзний з'їзд цукровиків». Резолюції з цього приводу написані, постанови ухвалені та ще й такі, щоб «під час виробництва (цукру) культроботу не тільки не зменшувати, а навпаки: збільшувати». А на ділі? Ось в Піївській цукроварні: «культробота шкутильгає на всі чотирі ноги. У клубі жадної роботи не провадиться. Заснули всі гуртки.» В Матусівській цукроварні: «мала передплата «Цукровика», який передплачують 4-5 чоловік, тоді як на цукроварні працюють 400. В Городищенській, якій приліпили, як горба того до стіни, імя Пятакова: «нічого не зроблено в справі масової роботи. В самих масових гуртках був встановлений дійсно жандармський режим самими членами бюро, які майже що дня приймали та викидали членів гуртків». Де вже за цією роботою до культроботи? «Пролет. Правді», звідки ми беремо оці відомості (29. X. ч. 248) залишається одне: платонично благати, щоб «культкомісії і завкоми... збільшили підупалу культроботу». Чи вийде щось з цього?.

— «Голос вопіющого». «І-ша група вантажників (на Київській товаровій стації,) чекає вже місяць одягу, а його немає. Робітком чи не вживає до цього заходів», чи наші «хозяйственники» байдуже ставляться — дайте відповідь, кричить якийсь Багрій. («Пролет. Правда» ч. 248).

Большевицька інспектура праці. Майстерня Депо-Київ: «після ремонту через дахи вода ллє, неначе з відра, робітникам за комір. Водозбіжну канаву в майстерні середнього ремонту одремонтовано так, що можна працювати біля паровозу, лише лежачи черевом на підлозі. Вікна стоять побиті, і протяг такий, що робітники аж зубами цокотять. Після отакого ремонту працювати в майстернях стало зовсім неможливо». Це в Київі. А ось в Харкові: «на заводі «серп і молот» од протягів не має де сховатись. Заявляли вони де-кільки разів адміністрації охорони праці, але не помогає. Двері завжди відчиненні, по цехах де-не-де

дірки в вікнах. Робітники від протягів часто хворіють». Кореспондент «Вістей» (ч. 240, 20. X.), подаючи ці відомості, висловлює припущення: «майбуть інспектуру праці протяги не беруть». Очевидно. Але большевицька інспектура праці певне «бере» щось инше од адміністрації завода «серп і молот». Відолашному кореспондентові «Вістей» це припущення до голови не приходить .

— Конкуренція «10-градусної» з комуністичною «культпрацею» приймає яскраві риси. Харківський «Комунист» з приводу цієї конкуренції подає характерні відомості: «до останнього часу у нас не було скарг, ні на піяцтво, ні на тим більше ніякі галабурди в клубах (робітничих). Тепер же не минає дня, щоб до якогось клубу не викликали міліції. Навіть будинок «Просвещения» не уникнув цієї долі. Починає пити й молодь.. Молодь починає призвичаюється» до піятики». Робітничі клуби, як відомо, користуються особливою повагою з боку комуністів: тут і «Ленінські куточки», тут і «лабараторії ленінізму» – реферати, дискусії і инші педагогичні заходи над вихованням комуністів. Тепер, після заведення горілчаної монополії — робітничі клуби повернулися в місце піятики та галабурд... Все йде нормально...

В С. С. С. Р.

— Яка річниця? Свого часу Микола II був почесним козаком майже всіх козачих станиць, розуміється через те, що ті станиці цього страшенно хотіли (попробували б не хотіти.). Таку ж саму практику завели й большевики. В день 50 річниці голови Ц. И. К. С. С. С. Р. Калініна вони нічого кращого не знайшли зробити, як наказ про «зачислення М. И. Калініна почесним червоноармійцем 1 роти 1 полку 1 Казанської дивізії», а за видатну «бойову» діяльність з часів громадянської війни піднести бойову огнепальну зброю з написом: «Всесоюзному старості М. І. Калініну від робітн. селян. червоної армії.» Так ніби повернудися «добрі» старі часи, і читаєш наказа про зачислення новонародженного великого князя в «Его Величества» роту такого а такого полку.

— Тридцять тисяч безпритульних дітей. Мійська міліція Москви обчислює кількість безпритульних дітей в столиці С. С. С. Р. в 30.000. Майже половина цих дітей заражена венеричними хворобами. Від першого січня ц. р. зарегістровано 11.000 злочинів, вчинених безпритульними дітьми.

— Безробіття в С. С. С. Р. Офіціяльні данні: кількість безробітних в жовтні 1923 року досягала 1. 200.000, через рік їх було вже 1. 390.000. В червні біжучого року в С. С. С. Р. було безробітних 1,500.000. Протягом цієї зими ця цифра наблизиться до трьох міліонів. Ці данні взяті з московських газет, які лементують, що селяне кидають землю і подаються в міста.

— Боротьба з безробіттям. Наркомтруд С. С. С. Р., забуваючи про те, що С. С. С. Р. с раєм, виробив проект боротьби з безробіттям в цьому році. В стилі Аракчеева згадується, що треба «усилить бригадное и индивидуальное ученичество с тем, чтобы довести чило обучаюхщихся до 147.000 человек».

«Экономическая жизнь» з дня 11. XI, пишучи про це, додає, ще від себе, що «для ослаблення припливу рабсили з сел до міст на думку Н. К. Т. необхідно поширити ті галузі промисловости, де раніше вживалася рабоча сила переважно з сел».

Н. К. Т. С. С. С. Р. скликає на 15 грудня біжучого року всесоюзну нараду представників праці промисловости і торгу.

С. С. С. Р. в ЕВРОПІ.

— Найвищий данський суд проти совітів. Копенгазький суд присяжних ви-

ніс був постанову, по якій православна церква, що існує в Копенгазі, мала бути передана большевицькому посольству Та найвищий суд скасував постанову цю, мотивуючи тим, що «уряд, який одверто і активно поборює релігію, не має жадного права відати церквою.

— Парижьке видания «Известий». Чути, що в скорому часі «Паризький Вестник», офіціоз полпредства, буде припинено, бо він видається занадто не сміливим та обережним. Замість нього має виходити спеціяльне паризьке видання «Известий», яке буде контролюватись комінтерном. Весь склад редакції буде прислано з Москви. Редактором має бути п. Василевський.

Бюджет хазяйственного підйома.

Орган офіційного большевицького економичного оптимизму «Экономическая Жизнь» містить в числі 257 з дня 11 листопада під згаданою назвою статтю Ф. Светлова.

Стаття починається звичайно кадінням проекту бюджету С. С. С. Р. на 1925-6 р.

«Зріст бюджету на 90 міл. руб., себ то на 33 проц. за один рік, доведення його прибуткової частини по звичайних і надзвичайних статтях до 3,778 міл. руб., досягьення майже 80 проц. довійськового бюджету, — все це вражаючі цифри. Наш бюджет відбиває не тільки господарський зріст країни; але й ускладнення поруч з цим зростом економичних обставин, відбиває трудноші і напруженність господарського будівництва».

За цим самовихвалюванням слідує невільне «саморазоблаченіе», з якого ясно виглядає якість совітського бюджету.

«Ми входимо в 1925-1926 бюджетовий рік без резервів. Вже цей факт свідчить про певну напруженність бюджету». «Отож виявляється, що той «підйом» не так то легко перескочити як у казці. До того ж позначається ще «погіршення якостної сторони податкових внесків» (зменшення прямих податків на 78 міл. руб. проти того року і збільшення непрямих на 414 мілруб).

Що саме означають оті 414 міл. совітський економист так і не хоче ясно сказати, бо виходить дуже незручно. Але ж і секрету тут ніякого немає. В 414 міл. входить дохід з горілчаної монополії, яку совітський московський уряд одновив певне на втіху III Інтернаціоналу та безпартійних і комуністично-свідомих алкоголіків.

Так от цей самий п. Светлов, що так добре наводьть темряву, змушений врешті цьому самому бюджетові «подему» поставити таку вимогу: «підвищення ваги неподаткових прибутків і якістне оздоровлення податкової частини бюджету з'являється завданням нашого фінансового господарства».

Як же це зробити? Як можуть досягти цього люде, що розвалили своїми злочинними експериментами основи всякого економичного життя, що від соціялізму докотилися до горілчаної монополії і не згірше від старого режиму споюють своїх піданців, називаючи це «якістним оздоровленням податкового бюджету».

«Підвищення ваги неподаткових прибутків», при тому економичному хаосі і бюрократизмі, який сотворив московський уряд, може бути осягнено лише одним шляхом — шляхом бюджетового ограбування і економичного виснаження колоній — України, Азарбейджану, Грузії, Сибіру, Білорусі і. т. д., які називаються голосними назвами соціялістичних совітських республік.

Новий проект московсько большевицького бюджету це нове testemonium pauperatatis московського комунізму і нове ограбування селянської України на користь московського імперіялізму і бюрократії, в яку входить і московська промиловість, що здатна лише тяжити камінем на шиї народьсго господарства, а не спричинятися до його розвитку.

Новий бюджет московський під-

мочений «сівухой», по за своєю господарською злочинністю несе ще й моральний регрес. В погоні за грошима московський уряд не гербає нічим. В одній руці 25 томів «Полнаго собранія сочиненій Ленина» і Капітал Карла Маркса, а в другій «мерзавчик» чи то пак тепер «піонерчик» на 40 градусів.

І. К.

UCRAINICA.

— Ф. Сологуб закінчи переклад з української мови деяких творів Шевченка і Тичини і тепер провадить розмови з «Госиздатом» про видання цих творів.

— А. Фролов видав книжку «Дерзкіе очерки о былых днях». Теми цих нарисів взято з провінціяльного життя України. Автор робітник тульського заводу — комуніст.

— В останній книжці збірників «На чужой сторонѣ» Вяч. Заїкин умістив ширшу бібіліографічну статтю: «Украинская историческая литература послѣдних лѣт».

В ПОЛЬЩІ.

— Президія Української Парламентарної Фракції Польського Сойму після нового обрання складається з голови-депутата С. сенатора Хруцького і заступників Черкавського і депутата Козубського.

— Нова газета українська (що тижнева) почала виходи в Луцьку під назвою «Громада». Видає її — сенатор Черкавський.

У ФРАНЦІЇ.

— Пам'яті О. Саліковського. На зборах Паризької громади в суботу 28 листопада вшановано було вставанням пам'ять небіжчика О. Саліковського і доручено Раді передати в імені громади вислови співчуття родині покійного і редакції «Тризуба», яка втратила свого близького співробітника.

— Панахида по О. Саліковському. В неділю, 29 листопада в Шалеті по службі Божій одправлено було панахиду за упокій душі О. Саліковського.

З життя Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції. Вийшло 4 число «Бюлетеню Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції». Зміст його такий: І. Відозва до членів Союзу. 2. Звідомлення про поділ праці в новообраній Раді Союзу. 3. Справа всеукраїнського емігрантського з'їзду. 4. Лист «Громади у Франції» про вихід її з Союзу і постанова Ген. Ради відносно цього. 5. Відозва Бюра праці. 6. Справа організації бібліотеки. 7. Справа перевезення укр. емігрантів з Болгарії.

З життя паризької громади. Справа організації парафії. В суботу 28 листопада відбулися загальні збори паризької громади, присвячені справі організації православної української парафії в Парижі. З докладу Ради виявилося, що Ген. Рада вживає заходів, щоб службу Божу можна було правити в одній з православних церков Парижа; далі клопочеться вона про здобуття богослужебних книг та облачення, звернулася до представника Української Автокефальної Церкви в Женеві п. Бачинського з проханням прислати відповідні статути; вдалася також Ген. Рада до архиєпископа Іоанна Федоровича про допомогу моральну та матеріяльну. Заслухавши доклад, збори обрали тимчасову для організації братства комісію в складі пп. Базяка, Карбовського і Фастівця і доручили їм негайно відкрити запис до братства і збір пожертв. Є надія, що протягом ближчого часу справа організації парафії стане на твердий грунт. Всіх православних українців, що бажа-

ли б пояснень чи хоіли б записатися до братства, просять звертатися до п. Карбовського «Hôtel Excelsior, 12 rue de la Ferme, Billancourt (Seine) чи до комісії в цілому на зборах громади що суботи: «95, B-d St. Germain, Café «Bar du Metro».

Пожертви на українську православну парафію у Франції. Голова організаційної комісії Церковного Братства п. Карбовський просить нас подати до відома громадянам, що до нього поступили 10. XI. такі пожертви на організацію православної української парафії та Братства: П. Половик — 1 фр. пані Богацька 2 фр., п. Шульгин — 5 фр., п. Карбовський 5 метрів хідника і 3 фр., п. Кириченко — 10 фр., п. Плевако — 2 фр., С. Косенко — 5 фр., п. Корнійчук — 3 фр., І. Косенко — 5 фр., п. Кириченко — 5 фр., п. Колесників — 3 фр. п. Фисун — 2 фр., п. Федісов — 5 фр., п(Данильцев — 3 фр., разом — 54 франки.

Пожертви на фонд хати ім. Григ. Сковороди.

Від п. Добренка	10 фр

— 15 листопада улаштував Український Артистичний Гурток вечірниці, на котрих виступив хор, була декламація та національні танці. Артистка Київського театру пані Антонович виконала кілька пісень, а артист п. Ляшко та пані Оксана Кандізич — національні танці. Танцювали добре і діти. Серед гостей був монсіньор Шапталь, що цікавився діяльністю гуртка.

Жертви на православну українську парафію у Франції.

До редакції «Тризуба» поступило 3. XII.

од п. Титлюка	10 фр.
од п. Ольшанського	10 фр.
разом	20 фр.

Гроші передано Ген. Раді.

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить що неділі у Парижі при участи видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОПОВИЧА.

Рукописи, присланні до редакції, повинні бути писані на однім боці аркуша на машині, або від руки, але абсолютно читко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переховуються протягом двох місяців і повертаються на бажання автора за його кошт. Гонорар за прийняті статті виплачується по надрукуванню.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

	на місяць	до кінця р.
у Франції	12 фр.	33 фр.
у Чехословаччині	20 корон	55 корон.
у Польщі	4 злоті	11 злотих
у Румунії	120 леїв	330 леїв
у Німеччині	4 рен.мар.	11 р. мар.
у Сполучених Штатах Пів. Америки	1 доляр	2 д. 75 ц.
у Канаді	1 доляр	2 д. 75 ц.

Передплата приймається з першого і пятнадцятого кожного місяця. При груповій передплаті дається знижка.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотий. у Румунії — 30 леїв, у Німеччині — 1 рентенмарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Журнал набувати можна в Парижі:
на станціях метро,
на залізничних двірцях,
в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonoparte, Paris VI.

Крім того журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»;

1) В сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky, 30 E. 7th Street, *New-York*. City.
2) В. Канаді — W. Sikewitch, 512 Baimerman av. *Winnipeg*: Man.
3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche. 7. *Bucarest*.
4) В Чехословаччині — Прага; F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil.
— Подебради — Dr. Modest Levicky, Bouckova, 225, Podebrady.
5) В Польщі — W. Prychodko, ul. Dluga, 29, Hotel Polski, 9. Warszawa.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII
одчинені 9 1/2 — 11 год. вранці і 3—5 год. пополудні, крім неділь та свят.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: *Ів. КОСЕНКО.*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho-Gerzain.

Просимо всіх наших прихильників подавати свої адреси та приєднувати передплатників.

Société Anonyme Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.